ତପସ୍ୱିନୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ରାଗ - କଳହଂସ କେଦାର

09 August 2009

(Last updated: ୨୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୦)
http://www.iopb.res.in/~somen/GMeher

ବୋଇଲେ ସତୀ, "ସଖି, ମୋ ଦୁର୍ବିପାକ
ଘଟାଇଅଛି ଏକା ମୋ ଦୁଃଖପାକ;
ମୋ କର୍ମ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ନୁହନ୍ତି ବିଧି
କାନ୍ତ ତ ସ୍ୱଭାବେ ମୋ କରୁଣାନିଧି ଗୋ !

କାନ୍ତ-ବିଚ୍ଛେଦେ ରହିପାରେ ଜୀବନ,
ଏମନ୍ତ କ୍ଷଣେ ଭାବି ନ ଥିଲା ମନ;
ସହିଲି ସହି, ଘୋର ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ,
ଦେଖିବି ବୋଲି ଏକା ସ୍ୱାମୀ-ଶ୍ରୀମୁଖ ଗୋ !

ସେକାଳେ ଆଶା ମୋର କର୍ଣ୍ଣକୁହରେ
ଆଶ୍ୱାସ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହରେ ।
ଏବେ ସେ ଆଶା ନିଜେ ଯାଇଛି ମରି
ଦଗ୍ଧ ହେଉଛି ପ୍ରାଣ ତାହାକୁ ସ୍ମରି ଗୋ !"

ସଖୀ ବୋଇଲେ, "ସଖି, ବୁଝିଲି ନାହିଁ
କେମନ୍ତେ ଥିଲା ଆଶା ମଲା କିପାଇଁ ?
ତୋ ପରି ସାଧ୍ୱୀ ପାଇ ଦାରୁଣ ବ୍ୟଥା
ନ ନିନ୍ଦୁ ବିଧି ଏହା ବିଚିତ୍ର କଥା ଗୋ !"

ବୋଇଲେ ସତୀ,"ମୋର ଦୁଃଖ-କାହାଣୀ
ଶୁଣି ସଜନି, ସବୁ ପାରିବୁ ଜାଣି ।
ଯେମନ୍ତେ ଆମନ୍ତ୍ରିଲି ଘୋର କଷଣ
ଯେମନ୍ତେ ଆଶାର ମୋ ହେଲା ମରଣ ଗୋ !

ପଞ୍ଚବଟୀରେ ଦିନେ କୁଟୀର ପାଶେ
ଖେଳିଲା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୃଗ ଏକ ଉଲ୍ଲାସେ,
ଚିକ୍କଣ ଚାରୁ ତାର ଚିତ୍ରିତ ଅଙ୍ଗ
ଝଳିଲା ଲଭି ରବି-କିରଣ ସଙ୍ଗ ଗୋ !

ହେମାଙ୍ଗେ ଚିତ୍ରବିନ୍ଦୁଚୟର କାନ୍ତି
ନେତ୍ରେ ଆଣିଲା ମୋର ରତନଭ୍ରାନ୍ତି,
ସେ ଜାତି ମୃଗ ଦେଖି ନଥିଲି ଦିନେ
ନଗରେ, ରାଜପୁରେ ଅବା ବିପିନେ ଗୋ !

ଭାବିଲି ବାହୁଡ଼ିବି ଯେବେ ନଗରେ
ସୁଚାରୁ ମୃଗଟିକି ନେବି ସଙ୍ଗରେ
ଚକିତ କରାଇବି ପୁରବାସୀଙ୍କି
ତା ସଙ୍ଗେ ବର୍ଣ୍ଣି ବନଶୋଭାରାଶିକି ଗୋ !

ଆହାର ଦେଖାଇଲି ଧରିବା ଆଶେ,
ଚମକି ମୃଗବର ପାଶେ ନ ଆସେ
ମନ ଲୋଭାଇ ମୋର ନେତ୍ର ରଞ୍ଜାଇ
ପଶିଲା ବାରମ୍ବାର ବିପିନେ ଯାଇ ଗୋ !

ତା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଦେଖି ମୋ ମନ
କାନ୍ତ ବୋଇଲେ ସ୍ନେହ ବହି ବହନ,
'ସୁନ୍ଦର ମୃଗଟିକୁ ଆଣି ମୁଁ ତୂର୍ଣ୍ଣ
ସଖି, ତୋ କୁତୂହଳ କରିବି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋ !'

ଧନୁ ଆଶୁଗ ଧରି ଆଶୁ ଗମନେ
ଚଳିଲେ କାନ୍ତ ତାର ଅନୁଧାବନେ
ମୃଗାନୁସାରୀ କାନ୍ତ ଅତି ସତ୍ୱର
ଦୃଷ୍ଟି-ସୀମାରୁ ମୋର ହେଲେ ଅନ୍ତର ଗୋ !

ଶୁଭିଲା ବନ ମଧ୍ୟେ 'ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ'
ସେ ଡାକେ ବିଚଳିତ ହେଲା ମୋ ମନ,
ମନ ସହିତ ତହିଁ ଦେଲି ଶ୍ରବଣ,
ପୁଣି ଉଠିଲା ରବ 'ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ' ଗୋ !

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଥିଲେ ମୋର ନିକଟ,
ବୋଇଲି, 'ଦେଖ ବତ୍ସ, ହେଲା ସଙ୍କଟ ।'
ବୋଇଲେ କରିବାକୁ ମୋ ମନ ଥୟ,
'ରାଘବୀ ଭାଷା ନୁହେଁ ନ କର ଭୟ ଗୋ' !

ବୀର ସ୍ୱଭାବ ସଖି, ବୁଝନ୍ତି ବୀର,
ଦେଖିଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ।
ନାରୀ-ହୃଦୟ ସତେ ଅତି ଦୁର୍ବଳ
ଅଧିକ ହେଲି ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟେ ବିକଳ ଗୋ !

ବିନୟ ପରେ କରି କଟୁ ଭାଷଣ,
ସ୍ୱାମୀ-ସମୀପେ ତାଙ୍କୁ କଲି ପ୍ରେଷଣ ।
ମୋ ସୁଖ-ସଉଭାଗ୍ୟ ସମ୍ପଦରାଶି
ଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗତି-ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଗୋ !

ବିପଦ ହୋଇ ଏଣେ ବିଗ୍ରହଧାରୀ
ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ବେଶେ ଦ୍ୱାରେ ହେଲା ଭିଖାରି ।
ସ୍ୱାମୀ ଆସିବାଯାଏ ନ ଟାକି ମନ୍ଦ
ଭିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କଲା ଘୋର ନିର୍ବନ୍ଧ ଗୋ !

ଭିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତେ ବଳେ ଧରି ମୋ କର
ବିମାନେ ବସାଇଲା ନେଇ ସତ୍ୱର,
କଲି ବିନୟ କେତେ, କେତେ ତର୍ଜ୍ଜନ
ନ କଲା କର୍ଣ୍ଣପାତ ତହିଁ ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ଗୋ !

ଜାଣିଲି ବେଶ ନୁହେଁ ଗୁଣର ଚିହ୍ନ
ବାହାରେ ସାଧୁବେଶ ଭିତରେ ଭିନ୍ନ ।
ମଣନ୍ତି ଲୋକେ ସର୍ବ ଶୁଭଦ ଧର୍ମ
କେ ଜାଣେ ଧର୍ମ ନାମ ବହଇ ଯମ ଗୋ !

ଦକ୍ଷିଣ ମୁଖେ ଖଳ ବାହିଲା ରଥ
କମ୍ପାଇ ଘନଘୋଷେ ଗଗନପଥ,
କାନ୍ଦିଲି ଯେତେ ଯେତେ ଉଚ୍ଚ ଆରବେ
ବିଲୀନ ହେଲା ରଥ-ଘୋଷ-ଗରଭେ ଗୋ !

ଦେଖିଲି ତଳେ ବନ ମୟୂରଗଣ
ଅନାଇ ମୋତେ କରୁଥିଲେ ରୋଦନ ।
ହରିଣ ଯୂଥ ଯୂଥ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନୟନେ
ଚକିତ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥାନ୍ତି ସ୍ୟନ୍ଦନେ ଗୋ ।

ପକ୍ଷୀଏ ପଥ ରୋଧି କଲା ସମର
ତା ପକ୍ଷ ପକାଇଲା ଛେଦି ପାମର ।
ପବନ ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇ ଗତିକି
ନିବାରି ନ ପାରିଲା ମନ୍ଦମତିକି ଗୋ !

ପଥ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ ମସ୍ତକ ଟେକି
ପାରିଲେ ନାହିଁ ବ୍ୟୋମ-ବିମାନ ଛେକି ।
ମହୀବାସୀଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତା ଦେବାର ପାଇଁ
ଦୀନ ନୟନେ ଥାଏଁ ତଳକୁ ଚାହିଁ ଗୋ !

ରଥ-ଶବଦେ ଭାଷା ହେବ ବିଫଳ
ଜାଣି ପକାଇଦେଲି ଭୂଷାସକଳ ।
ଦେଖିଲି ନଦୀମାନେ ହୋଇ ବିକଳ
ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରେ ଯେହ୍ନେ ହେଲେ ନିଶ୍ଚଳ ଗୋ !

ତନୁ ସଂକୋଚି ତୁଙ୍ଗ ପାଦପଚୟ
ଭିଡ଼ିଲେ ପରସ୍ପର ଲଭି ତା' ଭୟ ।
ଅବନୀ କ୍ରମେ ହୋଇଗଲା ନୀରବ
ଲୁଚି ରହିଲେ ମୃଗ ବିହଙ୍ଗ ସର୍ବ ଗୋ !

ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ଯାମ୍ୟ କକୁଭତ୍ରୟ
କ୍ରମେ ଦିଶିଲା ଗାଢ଼ ନୀଳିମାମୟ ।
ମହୀ ଲକ୍ଷଣ କିଛି ନ ହେଲା ଦୃଷ୍ଟ
ତହିଁ ମଧ୍ୟକୁ ରଥ ବାହିଲା ଦୁଷ୍ଟ ଗୋ !

ଅଗ୍ରେ ଦିଶିଲା ଦିଗମୂଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
କ୍ରମେ ମଣିଲି ତାକୁ ବନ-ଅନଳ ।
ଯେତିକି ହେଲା ରଥ ତା ପାଶ ପାଶ
ଅସଂଖ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିଃପୁଞ୍ଜ ହେଲା ପ୍ରକାଶ ଗୋ !

ଭାବିଲି ନଭ ତେଜି ତାରା ସକଳ
ଦିବସେ ଛନ୍ତି ତହିଁ ଦଳକୁ ଦଳ ।
ବିଧୁ ବିରହେ ତେଜି ନଭୋମଣ୍ଡଳ
ହୃଦୟେ ଜାଳୁଛନ୍ତି ବିରହାନଳ ଗୋ !

କିବା ମୋ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୀଳା ହୋଇଛି ଶେଷ
ଶମନପୁରେ ହେଉଅଛି ପ୍ରବେଶ ?
ଦେଖିଲି ମନୋହର ଅଟ୍ଟାଳୀଶ୍ରେଣୀ
ଦିଶନ୍ତି ରମ୍ୟ ହେମକଳସ ଘେନି ଗୋ !

ଦିଶିଲା କ୍ରମେ ପୁର ଅଟ୍ଟାଳୀ ବୀଥି
ନଗର ରଞ୍ଜିଛନ୍ତି ଖରଦୀଧିତି ।
ସ୍ୱକରେ ହର୍ମ୍ୟଶିର କଳସମାନ
ରସାଣି କରୁଛନ୍ତି ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ଗୋ !

ସେକାଳେ ମନେ ମୋର ହେଲା ବିଚାର
ଅଟଇ ଯୋଗୀ ନିଶ୍ଚେ ଶମନ-ଚାର ।
କୃତାନ୍ତ ପାଶ ଯିବି ସଦର୍ପେ ପଶି
ଉଞ୍ଚାଇ ଦୀପ୍ତ ପତି-ଭକତି-ଅସି ଗୋ !

ନଗର ପ୍ରାନ୍ତେ ଯୋଗୀ ଓହ୍ଲାଇ ରଥ
ଚାଲିଲା ତାହିଁ ଏକ ଉଦ୍ୟାନ-ପଥ ।
ମଣ୍ଡିତ ପଥ ଚାରୁ ମର୍ମରୋପଳେ
ଉଦ୍ୟାନ ଶୋଭେ ନାନା କୁସୁମ ଫଳେ ଗୋ !

ଅଶୋକ ତରୁ ତହିଁ ଅଧିକତର
କୁସୁମ ପୁଞ୍ଜେ ପୁଞ୍ଜେ ଦିଶେ ସୁନ୍ଦର
ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟେ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହର୍ମ୍ୟ
ବିବିଧ ରତନରେ ଦିଶଇ ରମ୍ୟ ଗୋ !

ବୋଇଲା ଯୋଗୀ ମୋତେ, 'ସେଠାରେ ରହ
ଗଣିବ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ କାନ୍ତ-ବିରହ ।
କାନନବାସ-କ୍ଲେଶ ହେଲା ତୋ ଶେଷ
ସ୍ୱରଗ-ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜ ମଣ୍ଡି ଏ ଦେଶ ଗୋ !

ତିନିଭୁବନେ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦୁର୍ଲଭ
ବାଞ୍ଛିଲା ମାତ୍ରେ ଏବେ ହେବ ତୋ ଲଭ୍ୟ ।
ସହସ୍ର ସୁକୁମାରୀ ସ୍ନେହ ପ୍ରକାଶି
ହେବେ ତୋ ଅରବିନ୍ଦ-ଚରଣେ ଦାସୀ ଗୋ !'

ରତନ ବିଭୂଷିତ ସହସ୍ର ନାରୀ
ଡାକି ବୋଇଲା ଅତି ଦୃଢ଼େ ତିଆରି ।
'ଏହାକୁ ଜାଣି ମୋର ହୃଦୟେଶ୍ୱରୀ
ସେବି ରହିବ ହୃଦେ ଭକତି ଭରି ଗୋ !

ଖଟିବ ନିତି ଏହା ମାନସ ଜାଣି
ଶୁଣାଉଥିବ ମୋର ମହିମା-ବାଣୀ ।
ମୋର ସମ୍ପଦେ ଯେତ୍ନେ ମତ୍ତେ ତା ମନ
ତହିଁକି କରୁଥିବ ଅତି ଯତନ ଗୋ !'

ଏମନ୍ତ କହି ଯୋଗୀ ହେଲା ଅନ୍ତର,
ବିସ୍ମୟେ ପୂରିଗଲା ମୋର ଅନ୍ତର ।
କିଏ ସେ ଯୋଗୀ ମୋତେ ଆଣିଲା କାହିଁ
କେଉଁ ପୁର ତା କିଛି ଜାଣିଲି ନାହିଁ ଗୋ !

କେମନ୍ତେ ହେଲି ଯୋଗୀ ହୃଦୟେଶ୍ୱରୀ ?
ରହିଛି ରଘୁବଧୂ ଶରୀର ଧରି ।
ମରି ତ ନାହିଁ ମୁହିଁ ଅଛି ସ୍ମରଣ
କୌଶଲ୍ୟ-ସୁତ ସିନା ମୋର ଶରଣ ଗୋ !

ହୃଦୟେ କଲି ପୁଣି ଦୃଢ଼ ନିଶ୍ଚୟ
ଯେ କେହି ହେଉ ଯୋଗୀ କି ଅଛି ଭୟ ?
ଯାବତ ଜୀବନେ ମୋ ଥିବ ସ୍ମରଣ
କୌଶ୍ୟଲ୍ୟ-ସୁତ ଏକା ମୋର ଶରଣ ଗୋ !

ହେଉ ଏ ଯମାଳୟ ଅଥବା ସ୍ୱର୍ଗ
ବିହରୁଥାନ୍ତୁ ଏଥି ଦେବତାବର୍ଗ ।
କେ କରିପାରିବ ମୋ ଚିତ୍ତ ହରଣ
କୌଶ୍ୟଲ୍ୟ-ସୁତ ଏକା ମୋର ଶରଣ ଗୋ !

ସହସ୍ର ଦାସୀରେ ମୋ କି ପ୍ରୟୋଜନ
ଆଉ କି ଅଛି ମୋର ସ୍ନାନ ଭୋଜନ ।
କାନନେ ଭ୍ରମୁଥିବେ ମୋ ପ୍ରାଣପତି
ତାଙ୍କ ଚରଣେ ଏକା ରହିବ ମତି ଗୋ !

ମଞ୍ଜୁଳ ବୀଣା ଧରି ଶତେ ଭାରତୀ
ସଙ୍ଗୀତ ଯଦି ମୋର ପାଶେ କରନ୍ତି ।
ମୋ କର୍ଣ୍ଣେ ହେବ କାହିଁ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ
କାନ୍ତ-ଶ୍ରୀମୁଖଭାଷା ପଦକ ତୁଲ୍ୟ ଗୋ !

ଏମନ୍ତ ଭାବି ଭାବି ଶ୍ରୀପଦେ ଧ୍ୟାନ
ଦେଇ ହରାଇଦେଲି ଜୀବନଜ୍ଞାନ ।
କେମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ହେଲା ଅତୀତ
କିଛି ନ ଜାଣେ ପତିଚିନ୍ତା ବ୍ୟତୀତ ଗୋ !

କିନ୍ତୁ ସେ ରାଜ୍ୟେ ମୋତେ ଦିନ-ଶର୍ବରୀ
ପ୍ରତୀତ ହେଲା ଦେବ-ସମୟ ପରି ।
ଦେବଭୁବନ ତାକୁ ମଣିଲି ମନେ
ଦେବ-ସାହସ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଜୀବନେ ଗୋ !

ଈଶ୍ୱରେ ମନାସିଲି ଦେବ, ଶକତି-
ଦେବୀ-ହୃଦ୍ୟୋଚିତ ପତି-ଭକତି ।
ପତି-ଚରଣାମୃତେ ରଖିଲି ଆଶା
ମଣିଲି ନାହିଁ ଆଉ କ୍ଷୁଧା ପିପାସା ଗୋ !

ବିବିଧ ଅଙ୍ଗରାଗ ବହୁ ଭୂଷଣ
ବିବିଧ ଖାଦ୍ୟ ଆଣି ସେବିକାଗଣ ।
କହିଲେ କେତେ ମୋତେ ଚାଟୁବଚନ
ବଳିଲା ନାହିଁ କାହିଁ ତହିଁ ମୋ ମନ ଗୋ !

ଦାସୀଙ୍କ ବଚନରୁ ଜାଣିଲି କ୍ରମେ
ରାବଣ ତ୍ରିଭୁବନ-ଜୟୀ ବିକ୍ରମେ ।
ଡରନ୍ତି ସୁରପତି ଶୁଣି ତା ନାମ
ସିନ୍ଧୁ ପରିଖୀକୃତ ଲଙ୍କା ତା ଧାମ ଗୋ !

ସେହି ରାଜ୍ୟକୁ ମୁହିଁ ହୋଇଛି ନୀତ
ନେଇଛି ଯୋଗୀବେଶେ ସେ ଦୁର୍ବିନୀତ ।
ନବର ନଗର ତା' ଅତୁଳ୍ୟ ରମ୍ୟ
ନର କିନ୍ନରଙ୍କର ଦୁରଧିଗମ୍ୟ ଗୋ !

ଯହିଁ କି ବଳିଥାଏ ତାହାର ଚିତ୍ତ
ଭୟେ କରନ୍ତି ଦେବେ ତାହା ରଚିତ ।
ଆସିଲେ ଅରୁଣିମା ତାର ନୟନେ
ବିପଦଭୟ ବ୍ରହ୍ମା କରନ୍ତି ମନେ ଗୋ !

ରାବଣ ନାମ ଶୁଣିପାରିଲି ଜାଣି
ପିନାକୀଚାପେ ଭାଙ୍ଗିଥିଲା ତା ଆଣି ।
ଭାବିଲି କି ସାହସ କରିଛି ଶ୍ୱାନ
କରିବା ପାଇଁ ଯଜ୍ଞ-ଅମୃତ ପାନ ଗୋ !

ସତକୁ ସତ ଦିନେ ଆସି ଦୁର୍ମତି
ଅନଳ ତେଜେ ଉଭା ହେଳ !। ମୋ କତି ।
ପାପବନେ ପାପ-ମାନସେ ପାପୀ
ବଳିଲା କେତେ ଆତ୍ମଗରିମା ଝାପି ଗୋ !

ମୋ ଦୁଃଖ ଘନଘଟା ଲଡକଧାର
ଚାହିଁ ଘୁଞ୍ଚିଲା ବହି ଗର୍ବ ଅନ୍ଧାର,
ଚମକିଗଲା ମୋର ସେ ଘନଘଟା-
ମଧ୍ୟେ ତା' ଆଶା ଭୀମ ବିଦ୍ୟୁତଛଟା ଗୋ !

ସଖି, ମୁଁ ହେଲି ଯେଉଁ ଦିବସୁଁ ଜ୍ଞାତ
ପାପୀ ଦାନବ ଛୁଇଁଅଛି ମୋ ହାତ ।
ଛୁଇଁଲା ସ୍ଥଳୁଁ ଉଠି ବ୍ୟାପି ଶରୀର
ଦୁଃସହ ଜ୍ୱାଳା କରେ ପ୍ରାଣ ଅସ୍ଥିର ଗୋ !

ମଣଇଁ ବିଷଦଗ୍ଧ ଶରପଟଳ
ସଦୃଶ ଅପଘନ ଲୋମ ସକଳ ।
ବ୍ୟାଧ ବିଶିଖାହତ ହରିଣୀଗଣ
କି ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥିବେ ଭାବେ ମୋ ମନ ଗୋ !

ସହ ସେ ଦୁର୍ବିସହ ଦୁଃଖ ମରମେ
ମତିକି ଦୃଢ଼ କରିଥାଏ ଧରମେ ।
ଦୃଢ଼ ଭରସା ମୋର ଥାଏ କେବଳ
ଅବଳା ପାଇଁ ସଦା ଧରମ ବଳ ଗୋ !

ନ ଜାଣି ସିନା ଥରେ ରାକ୍ଷସାଧମେ
ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଭିକ୍ଷା ଦେଲି ମୁଁ ଭ୍ରମେ ।
ଏବେ କରିବ ଯଦି ବଳ ପ୍ରକାଶ
ମାରିବି ଅବା ହେବି ତା' ହସ୍ତେ ନାଶ ଗୋ !

ଯଦ୍ୟପି ସତ୍ୟ ଅଛି ଜଗତେ ଧର୍ମ
ଦେଖିବ ଜଗତ ମୋ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ ।
ପାପ-କାର୍ପାସ ହେଲେ ପର୍ବତ ସମ
ପୁଣ୍ୟାଗ୍ନି-କଣା ତାକୁ ଦହନେ କ୍ଷମ ଗୋ !

ଦେଖ ସଜନି ! ହୋଇ ଧରମରତ
ମୋ ପ୍ରାଣେ ଢାଳିଦେଲା ଯେହ୍ନେ ଅମୃତ !
କପିଏ ଦେଇ ମୋତେ କାନ୍ତ-ସମ୍ବାଦ
ରାବଣ ସଙ୍ଗେ କରିଗଲା ବିବାଦ ଗୋ !

ଅଚିରେ ରଘୁମଣି ବାନରବଳେ
ସେତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସାଗର ଜଳେ ।
ଲଙ୍ଘି ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ବାରି ଆକ୍ରମି ଲଙ୍କା
ରାକ୍ଷସପତି-ପ୍ରାଣେ ରୋପିଲେ ଶଙ୍କା ଗୋ !

ଦୁଷ୍କର ରଣ-ଯଜ୍ଞ କଲେ ଆରମ୍ଭ
କମ୍ପିଲା ଲଙ୍କା ଶୁଣି କପି-ଆରବ ।
ରାକ୍ଷସ-ବଂଶେ ଥିଲେ ଯେତେକ ବଳୀ
ସମସ୍ତେ ଆସି ହେଲେ ସେ ଯଜ୍ଞେ ବଳି ଗୋ !

ଧରମ-ପଥେ ଥିଲା କେବଳ ଜଣେ
ରହିଲା ରଘୁପତି ପଦଶରଣେ
ଅଟଳ ଯୂପ ହେଲା ସେ ମହାଧ୍ୱରେ
ଅଭୟ ପୁଷ୍ପମାଳା ଧରି କଣ୍ଠରେ ଗୋ !

ଯେତେକି ବହିଥିଲା ମୋ' ନେତ୍ରନୀର
ତା' କୋଟିଗୁଣ ହେଲା ରକ୍ଷ-ରୁଧିର ।
ରାବଣ ଭାସି ଶୋକସାଗରେ ଶେଷେ
ପଡ଼ିଲା ପ୍ରଭୁ-ବାଣ-କୁମ୍ଭୀର ଗ୍ରାସେ ଗୋ !

ତାପରେ ରଘୁପତି ମୋତେ ଅଣାଇ
ବୋଇଲେ ସ୍ନେହଶୂନ୍ୟ ନେତ୍ରେ ଅନାଇ-
'କୁସଙ୍ଗୁ ବଳି ନାହିଁ ଜଗତେ ପାପ
କୁସଙ୍ଗୀ ସଙ୍ଗେ ମିଳେ ଘୋର ସନ୍ତାପ ଗୋ !

କାମାନ୍ଧ ଦାନବର ପାପ-ଭବନେ
ଥିଲୁ, ସ୍ପରଶିଥିବ ପାପ ତୋ ମନେ ।
ନ ପାରେ କରି ଆଉ ତୋତେ ଗ୍ରହଣ
ଗ୍ରହଣ କଲେ ହେବ ଲୋକଗର୍ହଣ ଗୋ !

ଜଳଦ ଜଳ କଲେ ନୀଚେ ଗମନ
ଆଉ କି ତାକୁ ରଖି ପାରଇ ଘନ ?
ଅନଳ-ଶିଖା ପରି ଅନଳେ ଦହି
ହେଲେ ସେ ଜଳ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଘନେ ମିଶଇ ଗୋ !

ଭାବିଲି, ଥିଲି ସିନା ଧରି ଜୀବନ
ସେବିବି ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମଚରଣ ।
ନ ହେବି ଯଦି ପଦସ୍ପର୍ଶେ ଭାଜନ
ଜୀବନେ ଆଉ ମୋର କି ପ୍ରୟୋଜନ ଗୋ !

ଦହିବି ଦେହ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଶ୍ରୀମୁଖ
ଏଥୁଁ ଅଧିକ ମୋର କି ଅଛି ସୁଖ ?
ଦଗ୍ଧ ହେଲେ ଦେହ, ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାଣ
ପ୍ରଭୁ-ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ଯାଇ ପାଇବ ସ୍ଥାନ ଗୋ !

ଧରମ-ବଳେ ଯେବେ ରହିବ ଦେହ
ଲଭିବି ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଦ୍ୱିଗୁଣ ସ୍ନେହ !
ବୋଇଲି, 'ଜଳା ହେଉ ହବ୍ୟବାହନ
କରିବ ଦାସୀ ତହିଁ ଅବଗାହନ ହେ !'

ଅକୁଣ୍ଠ ଆଜ୍ଞାବହ ସକୁଣ୍ଠ ଚିତ୍ତେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବହ୍ନି ଜାଳିଦେଲେ ତ୍ୱରିତେ ।
ଅନଳଶିଖାମାନ ବାତ କମ୍ପନେ
ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ହେଲେ ନଭ ଲମ୍ଫନେ ଗୋ !

ସତୃଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ମୁଖକମଳେ
ଅନଳ ପାଶ ଯାଇ ହୃଦୟବଳେ ।
ବୋଇଲି, 'ରବିଶଶୀବାୟୁ ଗଗନ-
ପାବକ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମନ ହେ !

ରାଘବ ବିନା ଅନ୍ୟେ ଯଦି ମୋ ଚିତ୍ତ
ପ୍ରେମେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ କିଞ୍ଚିତ ।
ଅନଳ, ପଟୁ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବ ଭକ୍ଷଣେ
ଦିଅ ହେ କରି ମୋତେ ଭସ୍ମ ଏକ୍ଷଣେ ହେ !

ହୋଇ ତ ଥିଲି ରକ୍ଷ-ନଗରେ ବନ୍ଦୀ
ସେ ଯଦି ଥିବ ମୋତେ ପାତକେ ଛନ୍ଦି ।
କୋଟି ଜନମ କାନ୍ତ-ପାଦ କମଳ
ଚାହିଁବି ନାହିଁ, ମୋତେ ଦହ ଅନଳ ହେ !

ପାତକୀ ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ନ ଜାଣ
ସ୍ୱଧର୍ମବଶେ ନିଅ ସଭିଙ୍କ ପ୍ରାଣ ।
ଧରମ ଚିର ସତ୍ୟ ଯଦି ଜଗତେ
ମୋ ଧର୍ମ ଅପବାଦୁଁ ରଖିବ ମୋତେ ହେ !

ହେ ଧର୍ମ ! ନିଜ ଗୁଣେ ରହ ମୋ ଅଙ୍ଗେ
ନ ଡରି ଅନଳରେ ପଶ ମୋ ସଙ୍ଗେ ।
ଜୀବନେ ନ ପାରିଲେ ମୋତେ ମରଣେ
ସେବିକା କରି ଦେବ ପ୍ରଭୁ-ଚରଣେ ହେ !

ମୋ ତନୁ ଦଗ୍ଧ ହେଲେ ହେବ ତ କ୍ଷାର
ତାହାକୁ କରାଇବ ପାଦପେ ସାର ।
ସେ ତରୁ-କାଷ୍ଠ ଦେଇ ବର୍ଦ୍ଧକୀ ହସ୍ତେ
କରାଇଦେବ ପ୍ରଭୁ ପାଦୁକା ମତେ ହେ !

ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖ ପୁନଃ ପୁନଃ ଅନାଇ
ନିଃଶଙ୍କେ ଅନଳରେ ପଶିଲି ଯାଇ !
ଚାହିଁ କାନ୍ଦିଲେ ରଘୁମଣି ଲକ୍ଷ୍ମଣ
କାନ୍ଦିଲେ ଘୋର ରବେ ସୈନିକଗଣ ଗୋ !

ଅସଂଖ୍ୟ ନେତ୍ରେ ହେଲା ଜଳ ପ୍ରବଳ
ମଜ୍ଜାଇ ଦେଲା ମୋତେ କାରୁଣ୍ୟଜଳ ।
ଅନଳ ତହିଁ ବୋଧ ହେଲା ଶୀତଳ
ପୂରିଲା ହା ହା ରବେ ନଭୋମଣ୍ଡଳ ଗୋ !

ମୋ ଅନୁକୂଳେ ହେଲା ଆକାଶ-ବାଣୀ
ସତୀତ୍ୱ ମୋର ପ୍ରଭୁ ପାରିଲେ ଜାଣି ।
ଅନଳ ଧର୍ମବଶେ ହେଲା ନିର୍ବାଣ
ବଞ୍ଚିଲା ଦର୍ମବଳେ ତହିଁ ମୋ ପ୍ରାଣ ଗୋ !

ଦଗଧ ହୋଇଗଲା ମୋ ଦୁଃଖରାଶି
ଭାଗ୍ୟେ ମୁଁ ହେଲି ପ୍ରଭୁପଦ୍ୟରେ ଦାସୀ ।
ଭାବିଲି, କଷ୍ଟେ ରଖିଥିବାରୁ ଜୀବ
ଲଭିଲି ସିନା ପ୍ରଭୁପଦ-ରାଜୀବ ଗୋ !

ବସାଇ ମୋତେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ୟନ୍ଦନବରେ
ଘେନି ବାନର ରକ୍ଷଦଳ ସଙ୍ଗରେ ।
ବାହୁଡ଼ା ବିଜେ କଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାମୁଖେ
ଗଗନପଥେ ଜୟ-ଉଲ୍ଲାସ ସୁଖେ ଗୋ !

ହୋଇ ବିରହ-ମରୁପ୍ରଦେଶ ପାର
ପାଇଲି ଶୁଷ୍କ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରେମାକୂପାର ।
ଅପୂର୍ବ ସୁଖ ପ୍ରାଣେ ହେଲା ଉଦୟ
ମଣିଲି ଜଗତକୁ ଆନନ୍ଦମୟ ଗୋ !

ଯଦ୍ୟପି ଦୁଃଖ ଥାଏ ନିଜ ଜୀବନେ
ସୁଖ ନ ଦିଏ ଦେଖା ବିଶ୍ୱଭୁବନେ ।
ନିଜ ଜୀବନେ ହେଲେ ସୁଖ ଆଗତ
ସୁଖରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଶେ ଜଗତ ଗୋ !

ଯେ ରଥେ ପଡ଼ିଥିଲି ବିପଦ-କୂପେ,
ଚଢ଼ିଲି ସେହି ରଥେ ସମ୍ପଦସ୍ତୂପେ ।
ଯା’ ଚାହିଁ ଚାହିଁ କରିଥିଲି କ୍ରନ୍ଦନ
ତା’ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହେଲା ମୁଦ ବର୍ଦ୍ଧନ ଗୋ !

ରତ୍ନଦୀପିତ ରଥ ତା’ ଚନ୍ଦ୍ରଗତି
ଉପରେ ମେଘ ତଳେ ସରିତପତି ।
ସରିତ ଧରାଧର ଧରଣୀରୁହ
ହେଲେ ମୋ ନୟନର ପୀରତି-ବ୍ୟୂହ ଗୋ !

ପୂର୍ବ ନିବାସ ବନସ୍ଥଳ ସକଳ
ବିଦାରକୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜ ରମ୍ୟ ଅଚଳ ।
ଧୂମ-ଜଟିଳ ଋଷି-ଆଶ୍ରମମାନ
ଚିତ୍ତକୁ ମୋର କରୁଥିଲେ ଆହ୍ୱାନ ଗୋ !

ବ୍ୟସ୍ତକୁନ୍ତଳା ମୁନିକୁମାରୀଗଣ
ରଥ-ନିର୍ଘୋଷ ଦୂରୁଁ କରି ଶ୍ରବଣ ।
ଚକିତେ ଚାହିଁଥାନ୍ତି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱବଦନେ
ଜନ୍ମାଇ ପୂର୍ବ ସୁଖସ୍ମୃତି ମୋ ମନେ ଗୋ !

ପବିତ୍ର ସ୍ନେହ ତାଙ୍କ ସମୁଦାଦର
ମୃଦୁ ମଧୁର କଥା-ଲସିତାଧର ।
ମମତାମୟ ଶାନ୍ତ ସରଳ ଦୃଷ୍ଟି
କଲେ ମୋ ସ୍ମୃତିକ୍ଷେତ୍ରେ ପୀଯୂଷ ବୃଷ୍ଟି ଗୋ !

କ୍ରମଶଃ କୁମାରୀଙ୍କ ନାମ ସକଳ
କମଳରୂପେ ଫୁଟି ହେଲେ ବିମଳ ।
ଘୋର ବିରହ-ନିଶା-ତମ ଶେଷରେ
ସୁଖ-ଦିବସ ମୁଖେ, ମୋ ମନ-ସରେ ଗୋ !

ତାଙ୍କ ବିଗତ ଭାବ-ସୌରଭରାଶି
ଆମୋଦେ ପ୍ରାଣକୁ ମୋ ଦେଲେ ଉଲ୍ଲାସି ।
ବନ ଦର୍ଶନେ ମନ ନୋହୁଁଣୁ ତୃପ୍ତ
ଆଗକୁ ରଥବର ଚାଲିଲା ଦ୍ରୁତ ଗୋ !

ନିସର୍ଗ ଶୋଭାଳୟ ସୁରମ୍ୟ ବନ
ବର୍ଜନ ନ ପାରିଲା କରି ମୋ ମନ ।
ସେ ମନେ ଥିଲା ପୁଣି ନଭେ ସ୍ୟନ୍ଦନେ
ଲାଗିଲା ତେଣେ ପୁରେ ଶ୍ୱଶ୍ରୁଚରଣେ ଗୋ !

ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର-କାନ୍ତି କାନ୍ତଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ
ଘେନି ଖେଳନ୍ତେ ସ୍ଥଳଦ୍ୱୟ ସୁରଙ୍ଗେ ।
ମନ ମୋ ହେଲା ଅର୍ଧ ମଣ୍ଡଳାକାର
ନବ ନୀରଦେ ଶକ୍ରଚାପ ପ୍ରକାର ଗୋ !

ପ୍ରାଣପ୍ରତିମା ପୁତ୍ର ବନ ପ୍ରୟାତ
ହେଲାରୁ ଶ୍ୱଶୁର ମୋ ଅଯୋଧ୍ୟାନାଥ ।
ନିର୍ବାଣ କରି ଦୁଃଖେ ଜୀବନ-ଦୀପ
ଗୀର୍ବାଣପୁର ଗଲେ ଶକ୍ର ସମୀପ ଗୋ !

ଭରତ ରାଜ୍ୟ ରାଜା-ବିହୀନ ଚାହିଁ
ବନେ ଅଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ସମୀପ ଧାଇଁ ।
କହିଲେ ଦୁଃଖେ ଯୁକ୍ତ କରପୁଟରେ,
ସେକାଳେ ଥିଲୁ ଆମ୍ଭେ ଚିତ୍ରକୂଟରେ ଗୋ !

ବହୁ ବିନୟ କରି କହିଲେ ବୀର
ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ହେବା ପାଇଁ ମହୀର ।
ପ୍ରଗାଢ଼ତର କରି ପିତୃଭକତି
ରାଘବ କଲେ ନାହିଁ ତହିଁ ସମ୍ମତି ଗୋ !

ବୋଇଲେ, ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ନ କଲେ ଭଙ୍ଗ
ତେଜିଲେ ପଛେ ପିତା ସ୍ୱକୀୟ ଅଙ୍ଗ ।
ପିତୃପାଳିତ ଧର୍ମ-ବିହଙ୍ଗୀ-ବେକ
କେମନ୍ତେ ମୋଡ଼ିଦେବି ତେଜି ବିବେକ ହେ !

ଭରତ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପଡ଼ି ଚରଣେ
ବୋଇଲେ, ରଖ ମୋତେ ପଦଚାରଣେ ।
ଅବନୀ ତେଜି ଅସ୍ତନଗେ ଭାସ୍କର
ଗଲେ କି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପାରଇ କର ହେ !

ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ, 'ରାତ୍ରେ ଅବନୀଦୁଃଖ
ଖଣ୍ଡନ କରିଥାନ୍ତି ଶୀତମୟୂଖ' ।
ଭରତ ବିନୟରେ ଦେଲେ ଉତ୍ତର
'ଶଶାଙ୍କ ପାଇଥାନ୍ତି ଭାସ୍କର-କର ହେ !

ରତ୍ନପାଦୁକା ଘେନି ମୋ ଶିରଦେଶ
ବହିପାରିବ ମହୀ ଯେସନେ ଶେଷ ।
ମସ୍ତକେ ଶୋଭୁଥିଲେ ପାଦୁକାମଣି
ଅରାତିକୁଳ ମତେ ମଣିବେ ଫଣୀ ହେ !'

ପାଦୁକା ଦେଲେ ପ୍ରଭୁ ଭରତ କରେ
ଘେନିଲେ ବୀର ତାହା ସ୍ୱ-ମସ୍ତକରେ ।
ବାହୁଡ଼ି ବୀରମଣି ସାଶ୍ରୁ ଲୋଚନେ
ଲାଗିଲେ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଦୁଃଖ ମୋଚନେ ଗୋ !

ଚଉଦ ବର୍ଷ ଶେଷେ ଆମ୍ଭ ପଥ
ଅନାଉଥିଲେ ତହିଁ ଲାଗିଲା ରଥ ।
ଶାଶୁମାନଙ୍କ ପଦଧୂଳି ଗ୍ରହଣ-
କଲି ମୁଁ ରଥୁଁ କରି ଅବରୋହଣ ଗୋ !

ସାନୁଜ ସପତ୍ନୀକ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ
ଭରତ ମୁଦ-ନଦେ ମନ ମଜ୍ଜାଇ ।
ପାଦୁକା ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରି ପୟରେ
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜା କଲେ ଛତ୍ର ଚାମରେ ଗୋ !

ମୋ’ କାନ୍ତ ରାଜା ହେଲେ, ମୁଁ ହେଲି ରାଣୀ
ସେବିଲି ପଦ ପ୍ରଭୁ ମାନସ ଜାଣି ।
ମୋ ମନେ ଯେବେ ଯାହା ହୁଏ ଉଦିତ
ସତ୍ୱରେ ହୁଏ ତାହା ସୁସମ୍ପାଦିତ ଗୋ !

ରାଜ-ଦମ୍ପତି ବସି ପ୍ରୀତି-ନାବରେ
ବିହାର କରୁଥିଲୁଁ ସୁଖ-ସାଗରେ ।
ସମ୍ପଦ ତରଙ୍ଗରେ ବହୁ ବତ୍ସର
ମଜ୍ଜାଇଦେଲୁଁ ହୋଇ କୌତୁକପର ଗୋ !

କେ ଜାଣିଥିଲା ମୋର ଲଲାଟେ ବିଧି
ଅସୀମ ଦୁଃଖଲିପି ରଖିଛି ଲିହି ।
ବିପଦରୂପୀ ଘୋର ବଡ଼ବାନଳ
ଉପୁଜି ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବ ସକଳ ଗୋ !

ଦିବସ-ଶୋଭା-ଶେଷ-ରଞ୍ଜିତ ନଭ
ପରାଏ ଭାଗ୍ୟ ଶେଷେ ହେଲା ମୋ ଗର୍ଭ ।
ଦୋହଦ ପୂରଣେ ମୋ ହେଲେ ତତ୍ପର
ପ୍ରାଣେଶ ସ୍ନେହଭରେ ଅଧିକତର ଗୋ !

‘ବିପିନ-ବାନ୍ଧବୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିପିନେ
କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି’ ବୋଲି କାନ୍ତେ କହିଲି ଦିନେ ।
ସେହି ରଜନୀ ସହି, ନୋହୁ ପ୍ରଭାତ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ପାଷିଲେ ନାଥ ଗୋ !

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆଣି ମୋତେ ଜାହ୍ନବୀ-ତୀରେ
ନାବୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାହା କହିଲେ ଧୀରେ-”
କହି ନିରୁଦ୍ଧ ହେଲା ସତୀଙ୍କ କଣ୍ଠ
କାନ୍ଦିଲେ ଚାହିଁ ଆଗେ ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ଯେ !

ଭାସିଲେ ଅନର୍ଗଳ ଲୋତକ ଝରେ
ଧାଇଲେ ମୁନିସୁତା ତାଙ୍କୁ ସତ୍ୱରେ ।
କାନ୍ଦିଲେ ନିଜେ ମୁଖେ ମୁଖ ଲଗାଇ
ଶୁଣି ତାପସୀମାନେ ଆସିଲେ ଧାଇଁ ଯେ !

ବେନିଙ୍କୁ ଘେନି ବେଗେ କୁଟୀରେ ଯାଇ
କହିଲେ ନାନା କଥା ଚିତ୍ତ ରଞ୍ଜାଇ ।
ପାଦପେ ଜଳଦାନ ପୁଷ୍ପଚୟନ-
ପ୍ରଭୃତି କଥା ନେଇ କଲେ ଶୟନ ଯେ !

– – –